

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมาแนวโน้มทางวิชาการสังคมศาสตร์ที่น่าสนใจอย่างหนึ่งเกิดขึ้น คือความคิดที่จะเอาความสามารถของการวิเคราะห์ทาง เศรษฐศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับวิชาการทางสังคมศาสตร์สาขาอื่น เช่น รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา เป็นต้น ด้วยความหวังว่าการมองสังคมแบบ เศรษฐศาสตร์จะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมในแง่อื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ผลของแนวโน้มดังกล่าวอันหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ เรื่องที่จะพิจารณาต่อไปในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การมองพฤติกรรมของกลุ่มสังคมด้วยสมมติฐานและแนวความคิดบางอย่างทาง เศรษฐศาสตร์ ผลงานชิ้นหนึ่งที่บุกเบิกแนวโน้มนี้คือ การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยโดย แอนโทนี ดาวน์ส์ (Downs 1957) สิ่งที่เขาเสนอก็คือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งใหญ่ ๆ นั้นเป็นการกระทำที่ไร้ความเป็นเหตุผล

ต่อมาในปี ค.ศ. 1965 แมนเนอร์ โอลสัน (Mancur Olson, Jr.) ได้เสนอผลงานในแนวโน้มเดียวกัน บอกว่า คนในสังคมใหญ่ ๆ จะไม่มีพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของสังคมของตน ทั้งนี้มิใช่ด้วยความไร้ความเป็นเหตุผล แต่ทว่าเป็นไปอย่างมีความเป็นเหตุผลอย่างที่สุด (Olson 1965)

งานวิจัยชิ้นนี้สนใจศึกษาเรื่องความเป็นเหตุผลของการกระทำของบุคคลในกลุ่มสังคม เช่นที่กล่าวถึงข้างต้นนี้เอง

ความสำคัญของปัญหา

ความสนใจที่มีต่อเรื่องความเป็นเหตุผล แม้จะมีอยู่ตลอดมาในประวัติศาสตร์ของปรัชญา แต่ความสนใจอย่างจริงจังได้เพิ่มมากขึ้นในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา จนกระทั่งในปัจจุบัน

ก็เริ่มมีผลงานที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงบ่อยขึ้นเรื่อย ๆ มีทั้งที่เกี่ยวกับความเป็นเหตุผลเอง และที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์นี้กับมโนทัศน์อื่น ในวารสารชื่อ Ethics ฉบับเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1985 ได้เสนอบทความต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเหตุผลและศีลธรรม เกือบทั้งฉบับ

ปัญหาฟรีไรเตอร์ที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องของความขัดกันระหว่างมโนทัศน์เรื่องความเป็นเหตุผลกับศีลธรรมนี้เอง

ปัญหามีอยู่ว่าควรเอา เปรียบ เพื่อนมนุษย์ด้วยกันหรือไม่? คำถามนี้จะไม่น่าสนใจเลยหากเรากำลังถามว่าการเอา เปรียบ เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เพราะคำตอบชัดเจนอยู่แล้วว่าไม่ดี แต่คำว่า "ควร" ในคำถามข้างต้นไม่ได้มีความหมายได้อย่างไร โดยทั่วไปเรายอมรับกันว่า "คนเราควรทำอะไรตามเหตุผล" ด้วย แต่คำถามดังกล่าวก็จะยังไม่่าสนใจถ้าหากความเข้าใจของเราที่มีต่อศีลธรรมและความมีเหตุผลจะสอดคล้องไปด้วยกันอย่างดี บังเอิญมีผู้บอกว่า การเอา เปรียบ เพื่อนมนุษย์ด้วยกันในบางกรณีเป็นสิ่งที่มีความหมาย เราควรเชื่ออะไร ความสำคัญของทั้งสองมโนทัศน์ต่อมนุษย์เราเป็นสิ่งที่ชัดเจนอยู่ในตัวเองแล้ว ดังนั้น เมื่อ เข้มทิศสองอันซึ่งต่างก็น่าเชื่อถือทั้งคู่ ต่างก็ชี้ไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับอีกอันหนึ่งนี้ จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า เราควรเชื่ออันไหน

ปัญหาที่งานวิจัยนี้สนใจศึกษา ก็คือ เรื่องของการเอา เปรียบ ในลักษณะที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวนั้นเอง

ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากผู้วิจัยมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า การเอา เปรียบ เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไร้ศีลธรรม ดังนั้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจะไม่สงสัยความดีหรือไม่ดีของการเอา เปรียบ ในลักษณะดังกล่าว แต่จะมุ่งความสนใจไปที่ความเป็นเหตุผลของการกระทำดังกล่าวเท่านั้น และจะไม่พิจารณาทางแก้ปัญหาที่จะทำให้มโนทัศน์หนึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือสามารถลดทอนลง เป็นอีกมโนทัศน์หนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปได้ ทั้งนี้ด้วยความเชื่อว่า เราสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเด็ดขาดด้วยการพิจารณาเฉพาะมโนทัศน์เรื่องความเป็นเหตุผลของการเอา เปรียบแบบนี้เพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทำความเข้าใจปัญหาเรื่องความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณะในบางลักษณะ โดยแยกศึกษาเรื่องการเอาเปรียบสาธารณะในบางลักษณะและเรื่องความเป็นเหตุผล

2. เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาคำถามความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณะในบางลักษณะซึ่งปัญหานี้เข้าใจกันในชื่อว่า "ปัญหาฟรีไรเดอร์"

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

เริ่มจากการสำรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา คัดเลือกและศึกษาเอกสารที่เชื่อว่าจำเป็นอย่างละเอียด พร้อมกับพยายามหาวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาคำถามศึกษานั้น เมื่อเชื่อว่าพบวิธีที่พอใจแล้วจึงนำเอาข้อมูลที่จำเป็นจริง ๆ มาเรียบเรียง แล้วเขียน ขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณะในบางลักษณะ
2. รู้วิธีแก้ปัญหาคำถามความเป็นเหตุผลของการเอาเปรียบสาธารณะบางลักษณะ
3. ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย